LUND UNIVERSITY

Hotar Svenskt Näringsliv SR:s och SVT:s oberoende?

Kjellberg, Anders

Published in:
P1-programmet Publicerat i Sveriges Radio

2009

Link to publication

Citation for published version (APA):
Kjellberg, A. (2009). Hotar Svenskt Näringsliv SR:s och SVT:s oberoende? *P1-programmet Publicerat i Sveriges Radio*.

Total number of authors:
1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN
LUNDS UNIVERSITET
Anders Kjellberg 2010-03-15
Uppdaterad 2010-03-27
POSTSCRIPT 2012-01-19
Uppdaterad 2014-02-22

Några reflektioner med anledning av att Sveriges Radio och SVT 2009 blev medlemmar av Svenskt Näringsliv och att vd:n för ett av arbetsgivar- och branschförbunden i Svenskt Näringsliv 2010 utnämndes till ny ordförande i Sveriges Radio samt POSTSCRIPT 2012.

Anders Kjellberg

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences

Nedan följer några reflektioner i samband med att Sveriges Radio och SVT 1/7 2009 blev medlemmar i Svenskt Näringsliv samt att VD:n för ett av arbetsgivar- och branschförbunden i Svenskt Näringsliv 26/3 2010 utnämndes till ny styrelseordförande i Sveriges Radio.

(1) "Hotar Svenskt Näringsliv SR:s och SVT:s oberoende?" var rubriken på P1-programmet *Publicerat* den 6 juni 2009 med anledning av att de båda fristående medieorganisationerna Tidningsutgivarna (arbetsgivardelen) och SRAO (Sveriges Radios Arbetsgivarorganisation) den 1 juli 2009 slogs samman med Mediearbetsgivarna (MIA) till ett nytt förbund – Medieföretagen – inom Svenskt Näringsliv.

Länk till programmet på Sveriges Radios hemsida där man kan lyssna på det:
http://www.sr.se/sida/artikel.aspx?programid=2792&artikel=2884702

Nedan följer ett referat av synpunkterna jag framför i programmet:

Genom sammanslagningen av de båda fristående arbetsgivarorganisationerna Sveriges Radios Arbetsgivarorganisation (SRAO) och Tidningsutgivarna (TU) samt Medie- och informationsarbetsgivarna (MIA), som tillhör Svenskt Näringsliv (SN), till det nya SN-förbundet Medieföretagen, hamnar public service-företagen Sveriges Radio och SVT i en organisation som sedan 1960-talet alltmer ägnat sig åt opinionsbildning. Public service legitimitet grundar sig på att verksamheten är fristående från alla intressen och präglas av saklighet och objektivitet. Radiotjänst (som har hand om uppbörden av TV-licensen) framhåller på sin hemsida att det just är denna oberoende ställning som svenska folket betalar för när man betalar TV-avgiften. I fortsättningen kan Radiotjänsts slogan "Tack för att ni betalar TV-avgiften" få en ny innebörd när en del av avgiften går till Svenskt Näringsliv. Man kan fråga sig hur det går med oberoendet när public service-bolagen blir medlemmar av Svenskt Näringsliv som har bestämda åsikter om det mesta i samhället inklusive om public service. Även när tidningarna går med i Svenskt Näringsliv uppstår en helt ny situation eftersom dessa inte bara har att värna om det fria ordet utan också själva

bedriver opinionsbildning. Nu kommer man inte sällan att hamna på kollisionskurs med en organisation som man vill tillhöra för att stärka arbetsgivarsidan på medieområdet. Samtidigt berör en framträdande del av Svenskt Näringslivs opinionsbildning just arbetsgivarfrågorna. Som exempel kan nämnas inställningen till LAS (Lagen om anställningsskydd) som man helst vill avskaffa, kravet på inskränkt konflikträtt, det 2009 framförda förslaget om lönestopp, applåderandet av Laval-domen där man också ekonomiskt stödde det lettiska företaget trots att det inte var medlem av Svenskt Näringsliv. Det är en paradox att det delvis LO-ägda Aftonbladet och en rad socialdemokratiska tidningar blir medlemmar av Svenskt Näringsliv med tanke på att man på ledarplats ofta tagit starkt avstånd från föreningens ståndpunkter och agerande.[1] Svenskt Näringsliv protesterar ofta mot att kommuner använder skattemedel för att bedriva verksamhet som konkurrerar med privata företag. Det uppfattas som ojuste konkurrens. Samma tanke finns i yttrandet till public service-utredningen. Den kritiseras för att inte tillräckligt uppmärksamma den konkurrenssituation som uppstår när licensfinansierade företag som SVT verkar på en marknad där det finns kommersiella aktörer. Dessa uppges riskera att trängas ut genom SVT:s breda programutbud och dess verksamhet på internet. Enligt Svenskt Näringsliv bör public service alltså hållas inom strama ramar. Man kan också fråga sig hur public service-företagen som en liten minoritet skall lyckas göra sin röst hörd inom en organisation som ser som en av sina viktigaste uppgifter att öka marknadskrafternas spelrum på olika områden i samhället. En fråga är om medlemskapet i Svenskt Näringsliv kommer att påverka nyhetsförmedlingen. En första aning om att det kan bli så är att nyheten om inträdet i Svenskt Näringsliv knappast alls uppmärksammats på nyhetsplats i radio, TV och tidningar. Och än mindre på ledarsidorna. Kanske uppfattas det som en obekväm nyhet som man helst vill förtiga. Eller anses det ointressant att Sveriges radio, SVT, DN, Aftonbladet, Värmlands folkblad med flera medieföretag blir medlemmar i Svenskt Näringsliv?

* * *

Sedan programmet sändes och SRAO och TU:s förhandlingsavdelning gått med i Svenskt Näringsliv har TU genom sin VD Anna Serner uttryckt samma oro för ojuste konkurrens som Svenskt Näringsliv brukar framföra. Hon är kritisk mot Sveriges Radios satsning på nyheter på webben och befarar att SR:s webbnyheter kan komma att konkurrera med dagstidningarna (DN

[1] Kort tid efter tillkännagivandet att Aftonbladet skulle gå med i Svenskt Näringsliv sålde LO nästan alla sina aktier i tidningen till Schibsted. Därmed äger Schibsted 91 procent av aktierna i Aftonbladet och LO resterande 9 procent. Se LO-tidningen 15/6 2009: http://arbetet.se/2009/06/15/lo-behaller-9-procent-av-aftonbladet/
Se även artikeln ”Aftonbladet går med i Svenskt Näringsliv i LO-tidningen 29/5 2009: http://arbetet.se/2009/05/29/aftonbladet-gar-med-i-svenskt-naringsliv/

23/3 2010: http://www.dn.se/kultur-noje/nyheter/ny-public-service-satsning-testar-granser/ . Logiskt sett borde inte licensfinansierade SVT/SR utifrån ett sådant resonemang tillåtas konkurrera med kommersiella TV- och radiokanaler. I praktiken hade det inneburit att public service fått läggas ned. I början av februari 2014 presenterade Sveriges Radios vd Cilla Benkö nya satsningar på digitalradio men inte för att *konkurrera* med kommersiella radiokanaler utan för att *främja* kommersiell radio. Enligt Ekot 2 februari 2014 är huvudmotivet för den flera hundra miljoner stora satsningen fram till den planerade nedsläckningen av FM-sändningarna 2022 att hjälpa den kommersiella reklamradion, vilket kan sägas ligga i linje med Svenskt Näringslivs politik:

> ”Motivet för Sveriges Radios stora satsning är främst att hjälpa den kommersiella reklamradion och få fram fler kanaler så att de kan sända över hela landet. Men frågan är varför Sveriges Radio ska offra kraft och resurser på det.
>
> – För kommersiell radio är marksänd digitalradio livsviktig. Sveriges Radio har fyra FM-frekvenser. Visst vi kan leva vidare med dem, men om vi skulle ha analog marksänd radio i en värld som i övrigt är digital, då hamnar Sverige som nation på efterkälken, menar Cilla Benkö.”
>
> (http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5768154)

Efter misslyckandet med att locka lyssnare att köpa DAB-apparater för att lyssna på de 1996 pågående digitala sändningarna över de tre storstadsområdena ska extra attraktiva program enbart sändas i de digitala sändningarna.

(2) Första gången Sveriges Radio får ny ordförande efter anslutningen till Svenskt Näringsliv hämtas den nya ordföranden från ett av arbetsgivar- och bransch-förbunden i Svenskt Näringsliv.

Det är en händelse som ser ut som en tanke att när Sveriges Radio år 2010 byter ordförande för första gången sedan man anslutit sig till Svenskt Näringsliv hämtas den nya ordföranden – Agneta Dreber – från ett av bransch- och arbetsgivarförbunden i Svenskt Näringsliv, närmare bestämt från Livsmedelsföretagen (Li) där hon sedan 2002 är VD. Det betyder att Sveriges Radio får en styrelseordförande som i egenskap av VD för Livsmedelsföretagen har en skyldighet att fortsätta att bedriva en aktiv opinionsbildning i arbetsgivar- och branschfrågor, inte minst i samband med den pågående avtalsrörelsen.

På Livsmedelsföretagens hemsida kan man under rubriken branschfrågor läsa att:

> "Li har en viktig roll i bevakningen av medlemmarnas intressen i olika för livsmedelsbranschen gemensamma branschfrågor. Därför verkar Li aktivt både nationellt och internationellt genom att skapa opinion, informera beslutsfattare, fungera som remissinstans, bevaka omvärlden, informera om och tolka regler, skapa branschöverenskommelser, mm."

Det framhålls vidare att "Li:s olika branschförbund bevakar för respektive bransch intressanta frågor." Läs här om Li och branschfrågorna /ej längre aktiv länk/

I en nyare utgåva av hemsidan (2014-01-03) kan man läsa att:

> ”Livsmedelsföretagen bedriver ett omfattande opinionsarbete, är aktivt i media och har täta kontakter med myndigheter, politiker och andra intresseorganisationer. Genom medlemskapet har företaget en möjlighet att engagera sig och påverka den egna branschens utveckling. Livsmedelsföretagens referensgrupper är viktiga forum för detta arbete.”
> http://www.livsmedelsforetagen.se/om-livsmedelsforetagen/medlemskap-i-livsmedelsforetagen/

Bland branscherna i Li märks köttindustrin (charkuteri- och slakteriföretag), sprit- och vinindustrin och bryggerierna. Exempel på medlemsföretag i Livsmedelsföretagen är Arla, Coca Cola, Danisco Sugar, Kellog, Kraft Foods (äger i Sverige Marabou, Estrella och Gevalia), Kronfågel, Lantmännen, Nestlé, Scan, Spendrups, Swedish Match (bl a tobak) och Unilever.

I tidskriften *Agenda* nr 1 2010 säger Agneta Dreber att hon inte anser sig lika duktig att hantera pressen som på 1980-talet:

> "- Just nu är inte media på vår sida. Det är mycket negativa skriverier om mat, om tillsatser och processad industrimat på ett sätt som jag aldrig varit med om. Jag jobbar för att ge industrimaten en högre status." (nr 1 2010, sid 18-19)
> http://www.e-magin.se/v5/viewer/files/viewer_s.aspx?gKey=5bmb92q8&gInitPage=1

Det upplevs som ett bekymmer att Mats-Eric Nilssons bok *Den hemlige kocken*, som ifrågasätter industrimat och framhåller fördelarna med närodlat, fått så stort genomslag. Sedan den kom "hoppar alla på den trenden" enligt Dreber, som dock är optimistisk:

"- Det där kan vi säkert ta oss ur, men det kommer att ta tid. På den punkten behöver jag jobba lika hårt som vem som helst."

Som ett led i arbetet med att tillvarata livsmedelsindustrins intressen i matdebatten har Agneta Dreber på Livsmedelsföretagens hemsida bloggen ”Dagens Dreber” där hon även kritiserar enskilda journalister för att skriva osakligt. Den 8 mars 2010 ifrågasatte Dreber *Svenska Dagbladet*-journalisten Henrik Ennarts trovärdighet och rådde tidningen att frånta honom jobbet som nyhetsreporter (http://www.li.se/web/DagensDreber.aspx) /nedsläckt länk/. Kanske något att tänka på för Sveriges Radios nyhetsreportrar även om de med Dreber som SR-ordförande skulle undgå att kritiseras i hennes blogg på Livsmedelsföretagen.

Även SVTS:s programledare har av Dreber anklagats för att vara ”flitiga med att leverera tvärsäkra påståenden om bl a livsmedelsproducenterna”. Dreber menar att precis som i *Svenska Dagbladet* lämnas i programserien ”Landet Brunsås” ett alltför stort spelrum åt livsmedelsbranschens kritiker, medan livsmedelsföretagen ges små möjligheter att komma till tals. (Dagens Dreber 18 februari 2010).

Angående opinionsbildning i *arbetsgivarfrågor* kan nämnas att Agneta Dreber tillsammans med andra företrädare för industrins arbetsgivare i samband med den pågående avtalsrörelsen november 2009 gjorde ett upprop om att "Facken äventyrar industrins konkurrenskraft".

Ett annat exempel på aktiv opinionsbildning under avtalsrörelsen är Agneta Drebers avvisande av särskilda kvinno- eller jämställdhetspotter för att få upp kvinnors löner i nivå med männens. Enligt Dreber löser jämställdhetspotter "inga problem och framför allt sätter det marknaden ur spel". Hon framhåller vidare att "det handlar inte om att kompensera någon viss grupp; det här att sticka till en viss grupp mera pengar är inte alls någon bra idé." Istället för att vara en fråga i avtalsrörelsen är jämställdheten något som de enskilda individerna får lösa på egen hand. Lyssna på Agneta Dreber i webbtvkanalen "Vad står på spel" 23/2 2010 här /nedsläckt/. I den tidigare nämnda artikeln i Agenda nr 1 2010 föreslår Dreber att halvera antalet riksdagsledamöter för att lönerna ska kunna höjas så mycket att folk från näringslivet lockas över till politiken. I detta sammanhang var det uppenbarligen fråga om att lyfta en hel grupp till en högre lönenivå.

En av de mest brännande frågorna i 2010 års avtalsrörelse gäller företagens möjligheter att kringgå turordningsreglerna i LAS genom att säga upp personal och sedan via bemanningsföretag

återanställa dem som man vill ha kvar. Ett av företagen som agerat på detta sätt finns inom livsmedelsbranschen, det av Kraft Food ägda Marabou (tidigare i Sundbyberg, numera i Upplands Väsby) som hösten 2004 sade upp 130 arbetare för att kort tid därefter återanställa en del av dem genom ett bemanningsföretag. Hösten 2009 sades ytterligare 139 personer upp och återigen anlitades ett bemanningsföretag för att tillfredsställa personalbehovet.

Under rubriken ”Fackets fula felgrepp” (Dagens Dreber 12 februari 2010) får både Livsmedelsmedelsarbetarförbundet och arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin kritik av Dreber för att de dristat sig att nämna Marabou vid namn i samband med den stämningsansökan som Livs efter långvariga och resultatlösa förhandlingar inlämnade till Arbetsdomstolen. Facket har stämt företaget (formellt Livsmedelsföretagen och Kraft Foods Sverige AB) för att ha brutit mot LAS då man inte följde återanställningsreglerna. Dreber menar att varumärket Marabou skadas när facket och regeringen omnämner företaget som Marabou i ett sammanhang som även av Dreber uppenbarligen uppfattas som mindre smickrande.

* * *

Sveriges Radios nye ordförande har även fram till nomineringen som ny SR-ordförande suttit i styrelserna för flera opinionsbildande organisationer:

* den år 2003 av Näringslivets Fond (Näfo) och Svenskt Näringsliv grundade Stiftelsen Fritt Näringsliv med ett startkapital på 320 miljoner kronor (varav 300 miljoner från Svenskt Näringsliv): se Fritt Näringsliv, där man kan läsa att:

> ”Stiftelsen Fritt Näringsliv skall enligt stiftelseförordnandet ”bedriva idéutveckling och opinionsbildning kring marknadsekonomi, fri företagsamhet och hög tillväxt”. Stiftelsen bedriver främst sin verksamhet i Timbros namn.”

* den 1978 bildade nyliberala tankesmedjan Timbro (finansierad av Fritt Näringsliv): se Timbro. Sveriges Radios VD Mats Svegfors var för övrigt VD för Timbro under ett par år i början av 1980-talet och ledamot av Timbros styrelse fram till slutet av 80-talet. Se Mats Svegfors m fl i boken "timbro.20.nu - tre inlägg om en 20-årig tankesmedjas insatser och uppgifter" (Timbro 1998).

* Ohlininstitutet: se Ohlininstitutet

* * *

Sedan Agneta Dreber 26/3 2010 utnämnts till ordförande för Sveriges Radio förklarade hon i en intervju i P1-programmet *Studio Ett* samma dag att hon inte längre själv tänker skriva bloggar på Livsmedelsföretagens hemsida utan istället överlåter denna uppgift till sina medarbetare. I egenskap av VD för Livsmedelsföretagen är hon naturligtvis även i fortsättningen ansvarig för organisationens opinionsbildning, lobbyverksamhet och dess roll som arbetsgivarförbund för livsmedelsindustrin.

Samma dag som Agneta Dreber blev ordförande i Sveriges Radio förklarade journalistklubben vid företaget att utnämningen riskerade skada företagets oberoende och integritet.

Reportrarna Malin Olofsson och Daniel Öhman, som belönats för sin grävande journalistisk om mat, framförde i Studie Ett 26/3 2010 – efter att Dreber utnämnts till ordförande för Sveriges Radio tidigare samma dag – sin oro för det nya ordförandeskapet. De menade att det finns en risk för självcensur när de i fortsättningen granskar livsmedelsbranschen i och med att det då är den egna ordföranden som granskas. Eftersom Agneta Dreber ytterst är ansvarig för många av livsmedelsfrågorna befarade de att det kan komma att bli problematiskt att ställa till svars ordföranden för det egna företaget – Sveriges Radio. De frågade sig också hur lyssnarna kommer att uppfatta situationen och om de själva kommer att uppfattas som trovärdiga. Man ansåg det olyckligt att ordföranden för Sveriges Radio representerar en näring som i samma media granskas så mycket som livsmedelsindustrin.

Lyssna på Studio Ett 26/3 2010:
http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1637&artikel=3586080

På Public service-dagen 24/3 2010, som ägde rum endast några dagar innan Agneta Dreber utnämndes till ordförande i Sveriges Radio, debatterades valet av ny SR-ordförande. Leif Pagrotsky, socialdemokraternas talesman i mediefrågor, argumenterade för att stärka public service-bolagens oberoende från partipolitiskt och intressepolitiskt inflytande och uttryckte sitt missnöje över valet av Agneta Dreber:

> – Jag beklagar att vi får en direktör från Svenskt Näringsliv som ledare i Sveriges största nyhetscentrum. En person på ett sånt ämbete ska inte kunna ifrågasättas för sina lojaliteter.

Moderaternas Mats Johansson var i debatten inne på samma spår:

> – Jag hade fattat andra beslut om jag suttit i förvaltningsstiftelsen. Men samtidigt ska man komma ihåg att stiftelsen är enig.

Se tidningen Journalistens webbupplaga 24/3 2010 ”Debatt kring valet av SR-ordförande:
http://www.journalisten.se/nyheter/debatt-kring-valet-av-sr-ordforande
respektive 26/3 2010 ”Agneta Dreber är Sveriges Radios nya ordförande”:
http://www.journalisten.se/nyheter/agneta-dreber-ar-sveriges-radios-nya-ordforande
och samma datum ”SRs journalistklubb är bekymrad”:
http://www.journalisten.se/nyheter/srs-journalistklubb-ar-bekymrad

Kort sagt, både från socialdemokratiskt och moderat håll ansågs det mindre lyckat eller direkt olämpligt med en arbetsgivardirektör och branschföreträdare som ordförande i Sverige Radio.

Se även Björn Elmbrant i *Dagens Arena* 16/3 2010: ”Bara inte denna Dreber”:

> Förslaget att Agneta Dreber, vd för Livsmedelsföretagen, matindustrins arbetsgivarorganisation, ska bli styrelseordförande för Sveriges Radio är häpnadsväckande och skamligt. Den nästan totala tystnaden kring den möjliga utnämningen är svår att förklara.

Se http://www.dagensarena.se/ledare/bara-inte-denna-dreber/

P1-programmet *Medierna* 13/3 2010: **”**Okända stiftelsen som äger public service”:

> Det blev till slut Agneta Dreber, VD för Livsmedelsföretagen och tidigare borgarråd i Stockholms stad som föreslås som ordförande för Sveriges Radio. Men det var när förre folkpartiledaren Lars Leijonborg kom upp som tänkbar kandidat till jobbet som den anonyma Förvaltningsstiftelsen hamnade mitt i mediedebatten. Leijonborg fick istället Utbildningsradions ordförandepost som tröstpris, när hans namn blev för kontroversiellt för SR. Men nu hörs kritik mot hur Förvaltningsstiftelsen återgått till gamla hjulspår och låtit politiska hänsyn styra. Vi tittar närmare på en institution med makt, som levt ett liv i skymundan.

http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2795&grupp=9346&artikel=3504995
Poddradio: http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=3506011 (klicka nedtill i artikeln)
(inklusive Leif Pagrotskys kritiska synpunkter om intressekonflikt med anledning av Agneta Drebers tillträde som styrelseordförande i Sveriges Radio).

Att vd:n för Livsmedelsföretagen har en viktig opinionsbildande roll bekräftades inför Agneta Drebers avgång som vd 1/7 2012 då hon pensioneras – se *Dagens Opinion* 13/1 2012: ”United Minds förra vd Marie Söderqvist blir vd för Livsmedelsföretagen. Jobbet innebär att hon slutar skriva politik i Expressen”. Marie Söderqvists kommentar:

> – Det blir en utmaning. Men jag har jobbat som vd tidigare med allt vad det innebär med att se till att alla blir sedda och trivs på jobbet. Så har jag har jobbat med opinionsbildning hela mitt liv.
>
> Som vd för Livsmedelsföretagen kommer hon att driva branschens frågor.
>
> – Det handlar om att lyfta fram livsmedelsindustrin och alla som jobbar där, men det är för tidigt att säga vilka frågor jag ska driva.
>
> Marie Söderqvist har sedan länge skrivit politik för Expressen.
>
> – Jag har pratat med Thomas (Mattsson, chefredaktör för Expressen) om det. Vi tycker båda att inte är någon bra idé att fortsätta. Det blir för krångligt för mig. Jag vill kunna skriva vad jag vill.

http://www.dagensopinion.se/marie-s%C3%B6derqvist-ers%C3%A4tter-agneta-dreber-p%C3%A5-livsmedelsf%C3%B6retagen

* * *

POSTSCRIPT 2012-01-19

Efter min medverkan i inslaget "Hotar Svenskt Näringsliv SR:s och SVT:s oberoende?" i P1-programmet *Publicerat* den 6 juni 2009 har det varit praktiskt taget tyst om huruvida SR och SVT riskerar sitt oberoende genom sitt medlemskap i arbetsgivar- och branschorganisationen *Medieföretagen* och därmed också i Svenskt Näringsliv och dess största förbundsgrupp *Almega*.

Sent omsider har dock frågan uppmärksammats genom en debattartikel i Aftonbladet den 9 januari 2012 av Natasja Mrdjanov, Andreas Lundh, Anna Arvidsson, Terés Eriksson, Petter Gustafsson, Jan Zetterqvist, Gustaf Järsberg och Johan Sjöstrand: ”SVT måste lämna Svenskt näringsliv” – se http://www.aftonbladet.se/debatt/article14183176.ab – i vilken de reste frågan:

> Är det ett problem att en arbetsgivare är med i en arbetsgivarorganisation? Nej. Men Svenskt Näringsliv, tidigare SAF, är inte bara en företagar- och arbetsgivarorganisation. Det är framför allt Sveriges kanske mäktigaste opinionsbildare, som varje år satsar hundratals miljoner kronor på opinionsbildning (…).

Företrädare för Sveriges Radio och SVT som Mats Svegfors (vd i SR) och Eva Hamilton (vd i SVT) håller, precis som man kan förvänta sig, fast vid de ståndpunkter som intogs 2009 inför

medlemskapet Svenskt Näringsliv. I ett mejl till artikelförfattarna skriver Mats Svegfors bland annat:

> Efter en komplicerad förhandlingsprocess lämnades tillfredsställande garantier för att medlemskap för public serviceföretagen i den nya organisationen inte skulle innebära att vi vare sig ekonomiskt eller på annat sätt bidrog till politisk opinionsbildning som skulle komma att ske i Svenskt Näringslivs namn. För oss var dessa garantier avgörande. (…)
> Numera har vi facit. Vi anser att den nya sammanslagna arbetsgivarorganisationen fungerar väl, också i förhållande till vårt krav på politisk integritet.

Eva Hamilton försäkrar artikelförfattarna att:

> Inga public servicepengar går till lobby-verksamhet eller till exempelvis Timbro. Våra medlemsavgifter går oavkortat till driften av Mediearbetsgivarna. Detta gäller inte bara för public service, utan för samtliga medlemmar. Svenskt Näringsliv finansierar sin opinionsbildande verksamhet med de cirka 3 miljarder kr som härrör från de gamla konfliktfonderna, när SAF fortfarande var en avtalsskrivande part.

Riktigt så enkelt är det inte. För det första är den opinionsbildande verksamheten en integrerad del i praktiskt allt som Svenskt Näringsliv företar sig. Den är inte avgränsad till opinionsbildande kampanjer, lobbying (bland annat genom Brysselkontoret) eller opinionsbildning i anslutning till avtalsrörelser och valrörelser. Så fort ordföranden, vd:n eller vice vd:n uttalar sig handlar det om att påverka opinionen till företagsamhetens fromma. Inriktningen på opinionsbildning genomsyrar allt ifrån föreningens hemsida, nyhetsbrev (inklusive ”ekonomifakta”) och tidskriften *Entreprenör* till den stora mängd rapporter som medarbetarna producerar samt inte minst den regionala verksamheten där stor uppmärksamhet ägnas åt ”det lokala företagsklimatet”.

Sveriges Radio och SVT är inte bara medlemmar i Svenskt Näringsliv. Tillsammans med sex andra förbund, bland annat Bemanningsföretagen och Vårdföretagarna, tillhör Medieföretagen förbundsgruppen *Almega* som bedriver en livaktig opinionsbildande verksamhet om den privata tjänstesektorns betydelse för Sveriges utveckling. Man ifrågasätter också industrins löneledande roll och förespråkar vad som kallas ”moderna kollektivavtal”. Enligt ett pressmeddelande 2011-12-21 kommer man under våren 2012 med stor sannolikhet att gå in för att förespråka obligatorisk a-kassa.

När Medieföretagen bildades 1/7 2009 genom att Medie- och Informationsarbetsgivarna (MIA) gick samman med arbetsgivardelen inom Tidningsutgivarna (TU) och SRAO (Sveriges Radios

Arbetsgivarorganisation) blev den nya organisationen medlem av Almega, som i ett pressmeddelande 2009-05-28 framhöll:

> Nu bildas för första gången en arbetsgivarorganisation som täcker hela medie- och informationsområdet; tidningar av olika slag, public service, filmbolag, reklambyråer, informationsföretag och nya medier. Organisationen blir ett av förbunden inom Almega, tjänsteföretagens arbetsgivarorganisation, vilket ger den nya organisationen tillgång till resurser och kontinuitet i arbetsgivarrollen. Samtidigt säkras fortsatt hög kompetens över hela medieområdet genom att TU:s arbetsgivardel flyttar med.

http://www.almega.se/press_4/pressmeddelanden_1/medieforetagen_-_ny_arbetsgivarorganisation /länken nedsläckt/

I Almegas skrift *Så lyfter Sverige i tjänstesamhället* (2010) ges en tydlig bild av den vikt som organisationen lägger vid opinionsbildning för att påverka det svenska samhället i önskvärd riktning. Och det är mycket som behöver förändras:

> Nu gäller det att anpassa sådant som regelverk, skatter, kollektivavtal, forskning och näringspolitik för att få ut maximal effekt ur tjänstesamhället. Då kan Sveriges kraft i ännu högre grad riktas framåt. Men vägvalet är inte enkelt så enkelt som det kan verka. Förändringar kommer att möta motstånd från de intressegrupper, myndigheter och organisationer som vilar på långa, historiska mandat. För dem kan det nya säkert upplevas som smärtsamt att ompröva invanda positioner. Av den som vill åstadkomma en fortsatt förändring kommer det därför att krävas insikt, politiskt mod och ett stort mått av uthållighet. Vi menar att en snabb förändring på en rad samhällsområden måste till om vi ska kunna utnyttja hela tillväxtpotentialen i tjänstesamhället. (sid. 4-5)

I samma skrift presenteras Almegas program ”En innovativ och växande tjänstesektor”, som uppges spegla ”de prioriteringar som Almega gör inför den mandatperiod som tar sin början 2010” (sid. 11). Under rubriken ”Offentlig köpkraft” betonas konkurrensutsättning av verksamheter i offentlig sektor och att ”Acceptans måste till om att företag inom välfärdssektorn, i likhet med andra företag, ska få drivas med vinst” (sid. 12). Vad gäller utbildningssystemet vill Almega:

> Medverka till ökad konkurrens och kvalitet på utbildningsmarknaden, genom avreglering av den offentliga sektorns utbildningsmonopol. (sid. 13)

Något liknande gäller Arbetsförmedlingen:

> Renodla Arbetsförmedlingen till en beställarmyndighet. Låt privata aktörer utföra tjänsterna, genom upphandling och valfrihetssystem. (sid. 17)

I konsekvens härmed vore det inte särskilt förvånansvärt om Almega i framtiden föreslog att även SR och SVT borde omvandlas till en ren beställarorganisation. Redan idag läggs en icke obetydlig del av verksamheten ut på privata så kallade produktionsbolag. Apropå dessa är ett av Mats Svegfors argument för bildandet av Medieföretagen att det bidrar till att upprätthålla organisationsgraden (i det ovan omtalade mejlet till författarna av debattartikeln 9/1 2012 i Aftonbladet). Det kan invändas att arbetsgivarnas organisationsgrad inom mediebranschen i sig inte blev högre av att tre arbetsgivarorganisationer, bland dem SRAO, gick samman 2009. Inom det licensfinansierade public service-området var organisationsgraden redan 100 procent genom att SR, SVT och UR var med i SRAO. Men med ett viktigt undantag. Sedan börjat av 2000-talet har alltmer av verksamheten lagts ut på externa produktionsbolag. Dessa saknar i regel kollektivavtal och står utanför arbetsgivarorganisationerna. Först efter nästan tio års produktion för bland annat Sveriges Radio och SVT tecknade produktionsbolaget Filt kollektivavtal med Journalistförbundet (Pressrelease Svenska Journalistförbundet 2011-07-19)
http://www.mynewsdesk.com/se/view/pressrelease/journalistfoerbundet-tecknar-kollektivavtal-med-filt-662870
Se även http://www.hittarekryterare.se/news/pressrelease/id/366243/journalistforbundet-public-serviceforetagen-ska-enbart-upphandla-produktion-av-bolag-med-kollektivavtal

Som bekant är Almega starkt pådrivande för en fullständig decentralisering av lönebildningen. ”Moderna avtal för moderna företag” förutsätter att de centrala, branschvisa avtalen avvecklas och att lönebildningen koncentreras till företagen och sker genom ”individuell lönesättning”:

> Generella löneökningar, bestämda av centrala parter på arbetsmarknaden, har tjänat ut sin roll i tjänstesamhället. Löneutvecklingen måste utgå från det enskilda företaget och den enskilda medarbetaren. Goda arbetsinsatser ska löna sig. (sid. 15)

Inom skatteområdet föreslås sänkt inkomstskatt, minskad marginalskatt, avskaffande av värnskatten och sänkt skatt på tjänster (sid. 17). Angående forskningspolitiken vill man:

> Öka andelen behovsmotiverad forskning. När strategiska forskningsområden utses ska näringslivets behov av tjänste- och industriutveckling prioriteras.

Mindre pengar således till den fria forskningen eller den som det kan vara ett allmänt kunskaps- och samhällsintresse att stödja, en sorts forskningens ”public service”.

Hur väl lyckades man då i 2010 års valrörelse få gehör för de prioriteringar som Almega gjorde i det ovan berörda programmet. Almegas vd Jonas Milton summerade nöjt att ”2010 var året då tjänstesektorn tog plats i politiken” – se *Verksamheten inom Almega 2010* (http://www.almega.se/omalmega/verksamheten2010)[2] där det erinras om att:

> Två stora händelser präglade detta år. Under hösten 2010 valde Sverige en ny regering och samma år drog en avtalsrörelse igång som var mer omfattande än någonsin.

Valutslaget tolkades bland annat som att ”valfriheten på välfärdens områden” nu skulle kunna utvecklas ytterligare. Positivt var också att många ledande politiker framhöll tjänstesektorn och dess betydelse för de framtida jobben samt att ”de vallöften som presenterades hade denna inriktning, till exempel löftet om sänkt tjänstemoms”. Jonas Milton fortsatte:

> Det bådar gott. Almegas arbete med att sätta bilden av Sverige som ett tjänstesamhälle i en globaliserad värld vinner allt mer spridning. Genom att ta fram faktaunderlag och på olika sätt kommunicera med viktiga aktörer i vår omvärld, får vi fler att omfamna Almegas vision.
>
> Detta var också året då Almega satte tonen i avtalsrörelsen. Redan under 2009 påbörjades jobbet inför den avtalsrörelse som omfattade miljontals arbetande svenskar. Vi var tidigt ute och satte ner foten. Almegas budskap var att lön skulle bestämmas lokalt, mellan medarbetare och lönesättande chef. Vi gjorde klart att centrala uppgörelser om löner och arbetstider tillhör historien. Att moderna företag och deras anställda kräver moderna avtal. Detta var startskottet för den mest omfattande opinionsbildning som Almega bedrivit i samband med en avtalsrörelse.
>
> Almega behöll initiativet, och resultatet kunna inte minst utläsas i Svenskt Näringslivs medieanalyser. Där framgår att lokal lönebildning beskrevs på ett positivt sätt och att allt fler ställer sig skeptiska till generella, fackliga krav. Där framgår också att Almega var den aktör som syntes mest i debatten.
>
> Den position Almega tog i opinionsbildningen bar även frukt för många av de kollektivavtal som sedan slöts. Sifferlösa avtal samt avtal utan generella lönepåslag, blev verklighet för bland andra vårdföretagen, IT- och telekomföretagen och företag inom teknik och design. (…)
>
> Två stora händelser präglade 2010 och de gick i hög grad Almegas väg. Vi står stärkta inför de utmaningar som står framför oss. Regelverk och skatter måste anpassas till tjänstesektorn och stora

[2] Verksamhetsrapporten för 2010 ej längre kvar på Almegas hemsida.

avtalsområden behöver ta ytterligare kliv mot lokalt och individuellt fokus. Med Almegas samlade styrka och kompetens kommer vi att ta oss dit.

Stora ord och således stora satsningar på opinionsbildning inom den förbundsgrupp som Medieföretagen tillhör. Och säkerligen finansierade genom medlemsföretagens avgifter, inklusive de pengar som licensbetalarna bidrar med via SR:s och SVT:s medlemskap i Medieföretagen.

UR PRESENTATIONEN PÅ SVERIGES RADIOS HEMSIDA AV PROGRAMMET *PUBLICERAT* 6/6 2009:

”Den 1 juli bildar public service-radion och tevens arbetsgivareorganisation ***SRAO*** tillsammans med ***TU, Tidningsutgivarna***, och ***Medie- och informationsarbetsgivarna*** (***MIA***), som redan finns inom ***Svenskt Näringsliv*** en gemensam organisation inom Svenskt Näringsliv som får namnet ***Medieföretagen.***

-Svenskt Näringsliv agerade så sent som i förra veckan för noll kronor i löneökningar, vill luckra upp anställningsskyddet i LAS och kämpar för att marknaden ska ta hand om det mesta.

-Jag fattar inte hur detta kan vara förenligt med SVT:s och SR:s tal om oberoende, säger **Anders Kjellberg.** Speciellt som kulturministern nu ännu mer betonar vikten av oberoende i public service-proppen.

Obekväm nyhet?

Anders Kjellberg är docent i sociologi vid Lunds universitet och sedan länge expert på arbetsmarknadens organisationer.

Och hur kan allt dessutom ske utan någon som helst offentlig debatt?

-Kanske är frågan obekväm? Är det därför varken etermedierna eller tidningarna rapporterat om saken? Undrar Anders Kjellberg.

Väntade hård debatt

TU:s vd **Anna Serner** tycker samgåendet är naturligt. Men hade ändå trott det skulle väcka en hel del debatt.

-Inte en enda av tidningarnas representanter ifrågasatte saken vid TU:s möte i förra veckan. Vi hade räknat med kritik och diskussion och satt ut reservdagar, säger Anna Serner.”

Kontaktuppgifter

Anders Kjellberg, professor

Adress: Sociologiska institutionen Box 114, SE-221 00 Lund

Telefon: 046-222 88 47

E-post: anders.kjellberg@soc.lu.se

Hemsida: http://soc.prodwebb.lu.se/anders-kjellberg

Website: http://en-soc.prodwebb.lu.se/anders-kjellberg

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences